

HEKİMİN TAKSİRLE YARALAMA SUÇU

Faruk ÖZALP*

ÖZET

Hekimlerin mesleki uygulamaları ile ilgili çok sayıda kapsamlı yasal düzenlemelerin varlığına karşın, gerek Ceza gerek Medeni Kanunu'nda hekimlerin "cezai" ve "hukuki" sorumluluğunu düzenleyen özel bir hüküm bulunmamaktadır. Yasal düzenlemelerde yer alan mesleki etik kurallar gereğince hekim, ilgili yasalardaki genel tanımlar çerçevesinde cezai ve hukuki açıdan sorumlu hale gelmektedir.

Hekim, bir takım mesleki faaliyetleri yerine getirirken, tıbbi etik ilkelere, tıbbın kabul edilmiş kurallarına uygun davranmak zorundadır. Hekimlik faaliyetleri, kişilik hakları kapsamında korunan yaşama ve sağlık hakkı gibi değerler ile yakından ilgilidir. Kanunda düzenlenen bir hukuka uygunluk sebebi bulunmadıkça, hekimin, iyileştirmek amacıyla da olsa hastaya uyguladığı her tür tıbbi müdahale, esas itibarıyla kişilik haklarına, vücut bütünlüğüne yapılan hukuka aykırı saldırılardır.

Hekime mesleki kusur ya da tıbbi kusur olarak yüklenen durum, bilinen ve kabul edilen tıp kurallarının yani tıbbi standartların ihlal edilmesi, gerekli dikkat ve özeni gösterilmemesi gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır. Hekimin kendisinden beklenen dikkat ve özeni göstermesine rağmen iradesi dışında bir takım beklenmedik durumlar ortaya çıkabilir. Komplikasyon ya da tıbben izin verilen risk olarak ifade edilen bu durumlarda hekim hastasını bu duruma karşı bilgilendirmiş oldukça kural olarak hekim sorumlu olmayacaktır.

Hekimin iradi hareketi ile meydana gelen netice arasında illiyet bağının kesilmesi halinde, sonuçtan hekim sorumlu tutulmayacaktır. Nitekim hekimin taksirli hareketinin başlamasından sonra eklenen 3.kişilerin veya mağdurun hareketleri ya da hekimin fiili bazen diğer hekimlerin veya yardımcı personelin fiillerine dayanması, onlarla tamamlanması sonucunda nedensellik bağı kesilir. Nedensellik bağının kesildiği bu durumlarda hekimin sorumluluğu gündeme gelmeyecektir.

Anahtar Kelimeler: Taksir, yaralama, hekim, nedensellik bağı, tıp ceza

GİRİŞ

Ülkemizde özellikle tıp ceza hukukunda hekimlik uygulamalarıyla ilgili en fazla karşılaşılan suç, hekimin taksirle yaralama suçudur. Taksirle yaralama suçu, hekimin kasıt olmadan fakat tedbirsizlik, dikkatsizlik ve özensizlik gibi kusurlu davranışlarından dolayı meydana gelen suçtur. Ancak hekimin modern tıp hukuk kurallarına uygun olarak davranması

---

* Hakim Adayı

sonucu bir zarar doğarsa, bu zarardan hekimi sorumlu tutmak adil olmayacaktır. Şayet tıp hukuk kurallarının gerekliliklerine aykırı hareket etmesi durumunda meydana gelecek zarardan hekim sorumlu tutulacaktır.

Çalışmamızın konusunu ‘‘hekimin taksirle yaralama suçu’’ oluşturmaktadır. Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümü taksirle yaralama suçuna ilişkin genel açıklamalar oluşturmaktadır. Eylemin suç teşkil etmesi, hareketin iradiliği, nedensellik bağı, neticenin öngörülebilmesi, dikkat ve özen yükümlülüğü birinci bölümü içermektedir. İkinci bölümü taksirle yaralama suçuna ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Yani yaralama kavramı, korunan hukuksal menfaat, suç konusu, taksirle yaralamanın nitelikli halleri, soruşturma ve kovuşturma konularını içermektedir.

I. TAKSİRLE YARALAMAYA İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR

A. GENEL OLARAK TAKSİR KAVRAMI

Türk Ceza Kanunu’nun 22.maddesinde ‘‘taksir’’ tanımlanmıştır. Taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık sebebiyle, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyle gerçekleştirilmesidir. Taksirin sözcük anlamı; bir işi eksik yapma, bir şeyi yapabilirken yapmama, kusur etme, kabahat gibi anlamlara gelmektedir. Hukuk düzeninin yüklediği ödevde aldırma zıddıdır. Boş verici tutumdur. Burada hareketin istenmesi, sonucun istenmemiş olması esastır. Hukuki anlamda ise taksir, failin öngörülebilir nitelikteki sonucu öngörmemesi (bilinçsiz taksir) şeklinde olabileceği gibi, sonucu öngördüğü halde istememesi (bilinçli taksir) şeklinde de olabilir¹.

Taksir, iradenin yeterli dikkat ve özenin gösterilmesi yönünde kullanılmamasıyla ortaya çıkar. Taksir fail tarafından istenmeyen neticenin, öngörülebilir olduğu halde öngörülememesi veya öngörüldüğü halde istenmeden gerçekleştirilmesidir. Taksirde fail neticeyi kesinlikle istememektedir. Netice istenirse kast söz konusu olur².

B. TAKSİRLE İŞLENEBİLEN BİR SUÇ OLMASI

5237 sayılı TCK’nın 22.maddesinin ilk fıkrasında ‘‘taksirle işlenen fiiller kanun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır.’’ şeklinde hüküm geçmektedir. Taksirin istisnai bir kusurluluk çeşidi olması dolayısıyla, bir kimse-

¹ İÇEL Kayıhan, Suç Teorisi, Beta Basım Yayın,3.baskı, İstanbul: 2009, s.244.

² Bkz.,İÇEL Kayıhan, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk, İstanbul: 1967. s. 10.

nin taksirden dolayı sorumlu olabilmesi için, öncelikle bu filin kanunda suç olarak belirtilmesi gerekmektedir³. Hekimin yaptığı tedaviden meydana gelebilecek zararlı neticeler hastanın ölmesi veya sağlığının daha da kötüleşmesi olduğuna göre bu fiiller ceza kanununda yer almış olan taksirle yaralama ve taksirle adam öldürme suçlarını oluşturmakta ve böylece taksirli filin kanunda suç olarak belirtilmesi⁴ şartı gerçekleşmektedir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 16.5.2000 tarihli kararında, ”...suçun taksirle işlenebileceği haller yasada gösterilmelidir. Bu taksirli hareket iradi olmalı, netice öngörülebilir ancak istenmemelidir. Hareket ile netice arasında uygun nedensellik bağ bulunmalıdır...” şeklinde bu konuya değinmiştir.

C. HAREKETİN İRADİ OLMASI

Hareketin iradi olması, yapılan hareketin bilerek istenerek gerçekleştirilmesidir. Hekimin hareketi iradi olmadıkça, taksirin varlığından söz edilemeyecektir. Kişinin dikkatli ve özenli davranmak şeklindeki hareketleri ne kadar iradi ise bunların tersini yapması hali de iradidir. Dikkatli davranmak istemese iradi olarak dikkatli davranmaz⁵. Örneğin, ameliyat esnasında hastanın vücudunda makas unutan hekimin bu ihmali iradidir. Çünkü hekim kendisinden beklenen dikkat ve özenli davranma iradesine sahip olmasına rağmen bunu yerine getirmeyerek neticeye sebep olacak şekilde iradi olarak hareket etmiştir. Bu sebeple hareket iradidir.

Hareketin iradiliği konusu, Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 16.5.2000 tarihli kararında, doktrine paralel olarak şöyle açıklanmıştır.” ...yasa koyucu, taksirli suçların neler olduğunu belirleyip cezalandırırken toplumda o anda yaygın olan ortak deneyime dayanarak belirli meslek grubunda çalışanları daha dikkatli olmaya zorlamıştır. Kendi eyleminden olası ve öngörülebilir neticelerini hesaplamakta iradi olarak özen göstermeyen kişi sorumlu tutulacaktır.” Bu karar sağlık kurumunun işleyişinden sorumlu kişilerin taksirli fiiller nedeniyle sorumluluklarına da emsal teşkil edebilir.

DÖNMEZER Sulhi, ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku. Genel Kısım, Cilt:II.Beta Basım Yayın,10.baskı,İstanbul:1994, s.286-287.

⁴ HAFIZOĞULLARI,Zeki,http://www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/cezagenel.htm, 17.4.2007, s. 278.

⁵ İÇEL, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk, s.249.

D. NETİCENİN İRADİ OLMAMASI

Neticenin iradi olmaması, failin bilerek ve isteyerek yaptığı hareketten doğan neticeyi istememiş olmasıdır.⁶ Şayet fail neticeyi isteseydi bu durumda kast söz konusu olurdu. Neticeyi öngörmek fakat istememek, neticenin gerçekleşmeyeceğini düşünerek eyleme devam etmek anlamına gelen “bilinçli taksir” ile neticeyi öngörmek ama göze almak, neticenin gerçekleşeceğini düşünerek eyleme devam etmek anlamına gelen “olası kast” arasındaki ayırım ortaya çıkmaktadır. Kasıttan söz edebilmek için neticenin iradi olması ve neticenin bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi gerekir. Taksir sorumluluğu için ise öngörülme veya öngörüldüğü halde istenmeyen neticenin gerçekleşmesi gerekir⁷.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 12.10.2004 tarihli kararında neticenin iradi olmaması hususunu şu şekilde belirtmiştir: “...Hareketin iradi, öngörülebilir olmakla birlikte istenmemiş olması halinde taksir söz konusudur. Mağdur ve sanığın arkadaş oldukları, aralarında husumet bulunmadığı tüm dosya kapsamı ile sabittir...”

E. NEDENSELLİK BAĞININ BULUNMASI

Hekimin taksirli yaralamadan sorumlu olması için gerekli şartlardan birinde hekimin iradi hareketi ile öngörülebilir netice arasında illiyet bağının meydana gelmesidir. Örneğin hekimin hastaya hemen müdahale ederek kan kaybını önleme imkanı var iken, bunu yapmamış olması ile hastanın bu nedenle hayatını kaybetmesi arasında uygun illiyet bağı olduğu söylenebilir. Böyle bir durumda sebebin hayattaki genel tecrübeler göre ve olayların normal akışına göre meydana gelen sonucu ortaya çıkarmaya uygun olup olmadığı, hakim tarafından hüküm anında belirlenecektir⁸.

Hakim, sözkonusu olayda faille birlikte başka şahıs hareketlerinin veya sebeplerin birleşmesi sonucu netice meydana gelmişse neticeye kimin hareketinin sebebiyet verdiğini, nedensellik bağının kesilip kesilmediğine bakmalıdır⁹. Başka bir ifadeyle hekimin fiili bazen diğer hekimlerin veya yardımcı personelin fiillerine dayanmakta ya da onlarla tamamlanmaktadır. Bu durumda failin taksirli hareketinin başlamasından sonra eklenen

⁶ ALACAKAPTAN Uğur. Suçun Unsurları, Sevinç Matbaası, Ankara:1970, s.146.

⁷ Dönmezer- Erman, a.g.e.,c.2, s.257; Centel Nur, ZAFER Hamide, ÇAKMUT Özlem.Türk Ceza Hukukuna Giriş. 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş 3. baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul:2005, s.411.

⁸ TANDOĞAN, Haluk: Turk Mesuliyet Hukuku, Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet, Ankara 1961, s.77.

⁹ Dönmezer- Erman, a.g.e., c.2, s.257.

3.kişilerin veya mağdurun hareketleri sonucunda nedensellik bağının kesilmesi söz konusu olabilir.

1. Üçüncü Şahsın Hareketi

Burada üçüncü şahsın kusurlu ve kusurlu olmayan hareketlerini ayırmak gerekir.

a.Üçüncü Şahsın Kusurlu Olmayan Hareketi

Taksirli hareketi eklenen üçüncü şahsın hareketi kusursuz ise nedensellik bağı kesilmediğinden söz konusu neticeden taksirli hareketin faili olan hekim sorumlu olacaktır¹⁰.

b. Üçüncü Şahsın Kusurlu Hareketi

Tıbbi müdahalelerde üçüncü şahsın kusurlu hareketleri, ameliyatlarda, hastane de ki tedavilerde ve ilaçla tedavilerde ortaya çıkmaktadır. Örneğin ameliyat sırasında yardımcının vücutta cisim unutmasında kim sorumlu olacaktır? Doktrinde hakim görüşe göre kusura göre meseleye yaklaşmak gerektiğini yani hekimin kusurlu olup olmadığına bakılacaktır, şayet hekim böyle bir neticenin meydana gelmemesi için gerekli tüm tedbirleri almış, mesleğin gerektirdiği dikkat ve özeni yerine getirmişse, yardımcılarına gerekli uyarılarda bulunmuşsa bu durumda hekimin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır, sadece kusurlu yardımcı sorumlu olacaktır; buna karşılık hekim mesleğin gerektirdiği yükümlülüklerini yerine getirmemişse, gerekli dikkat ve özen görevini aksatmışsa, yardımcılarına gereken uyarılarda bulunmamışsa bu durumda hekimin sorumluluğu söz konusu olacaktır¹¹.

Yargıtay 4.Ceza Dairesi' nin 18.12.1997 tarihli bir kararında, sanığın mağduru bıçaklama fiili ile mağdurun bacağının kesilmesi arasındaki illiyet bağı, bıçaklamadan sonra getirildiği hastanedeki yanlış tedavisi nedeniyle kesilmiştir. Mağduru bıçakla yaralayan sanık sadece bıçakla yaralamadan sorumlu tutulmuş, mağdurun bacağının kesilmesinden sorumlu tutulmamıştır. Mağdurun bacağının kesilmesine sebep olan olay sanığın bıçakla yaralaması değil, hastanedeki muayene ve tedavisini uygun şekilde yapılmaması olarak tespit edilmiştir.

---

¹⁰ Dönmezer- Erman, a.g.e., c.2, s. 288-289.

¹¹ De Vincentiis, S. 257.

2. Mağdurun Durumu ve Hareketleri

Tıbbi müdahalelerde mağdurun durumu önem arz etmektedir. Hastanın organizmasının özelliği, vücut yapısının özelliği, hastanın gelişimi ve hastanın tedavinin gereklerine uyup uymaması illiyet bağıını etkilemektedir. Hekimin kusurlu olmadığı durumlarda, hastanın tedaviye uymaması veya vücut yapısını gereği ölüm meydana gelse dahi maddi illiyet bağı bulunmamaktadır¹².

Hekimin kusurlu olduğu anlarda, hastanın ölmesi halinde hekimin sorumluluğu mutlak mıdır? Ya da hastalığın zaten ölümle sonuçlayabileceği veya hastanın tedaviye uymaması illiyet bağıını kesecek midir? Bu gibi durumlarda hekimin hareketi ile netice arasındaki illiyet bağıının bulunmadığı ileri sürülmüştür. Başka bir anlatımla hekimin tüm dikkat ve özeni göstermesine rağmen neticenin meydana gelmesini önleyemeyecek idi ise artık illiyet bağından söz edilmeyecek. Sonuç olarak, zarar gören hastanın ağır kusuru, üçüncü kişinin ağır kusuru ve mücbir sebeplerden biri var ise bu durumda illiyet bağı kesildiğinden hekimin doğan zarar nedeniyle sorumluluğu söz konusu olmayacaktır¹³.

F. NETİCENİN ÖNGÖRÜLEBİLMESİ

Neticenin öngörülebilmesi, failden normal şartlarda beklenilebilecek olan özelliktir. Ancak normal şartlarda görülebilir nitelikteki neticenin, failin dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması sonucunda öngörülememesi halinde söz konusudur¹⁴. 'Öngörülebilir olmayan bir netice'nin, özensizlik sonucu öngörülmediği iddia edilemez¹⁵. Öngörülemeyen bir neticenin önlenebilmesi ya da öngörülemeyen bir neticeden failin sorumlu tutulması söz konusu olamaz. Failin neticeden sorumlu tutulabilmesi için öngörülebilir nitelikte bir netice söz konusu olmalıdır.

Öngörülebilme kavramı hekimin sorumluluğunda çok tartışılan bir konu olmasından dolayı önem kazanmaktadır. Öngörülebilme ölçütü konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, failin mensup bulunduğu toplum ya da meslek gurubunun ortak tecrübesi esas

¹² Donay 52; Manche, 110.

¹³ DEMİR Mehmet : "Hekimlik Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğun Kosulları", Ankara Barosu-AUHF Sağlık Hukuku Kurultayı 1-3 Kasım 2007, Ankara 2008, s.159.

¹⁴ YALVAÇ Gürsel, Gerekçeli Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar, 6. Baskı, Adalet yayınevi, Ankara: 2010, s. 89.

¹⁵ ARTUK Mehmet Emin, GÖKÇEN Ahmet, YENİDÜNYA Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, 2. baskı, Turan Kitap Evi, Ankara:2006, s. 602,603.

alınarak öngörülebilirliği saptanması gerekmektedir¹⁶. Bir görüşe göre de ortalama bir insanı esas alan objektif ölçünün esas alınması gerektiği ileri sürülmektedir¹⁷. Ayrıca failin içinde yaşadığı sosyal çevrede ya da men-subu olduğu meslek çevresindeki ortak tecrübeler ve failin kişisel özelliklerine göre saptamak gerektiği şeklindeki, karma görüşü savunanlar da mevcuttur¹⁸.

Donnedieu de Vabres orta kabiliyette bir hekimin neticeyi öngörmesini aramaktadır.

Dönmezer ve Manzini bizzat taksirde bulunan hekimi ele almakta ve onun bilgisine, hareketi yaptığı andaki şartlara, niteliklerine, imkanlarına göre neticeyi öngörebilip öngörememesini aramaktadır.

Pannain ve Özek neticenin öngörülebilmesini inkar eden bir sonuca ulaşmaktadır. Yani öngörülebilmenin araştırılmasının gerekli olmadığını, hekimin mesleğine ait genel kuralların ve adetlerin gerektiği hususun yerine getirilmemesi sonunda yaralama veya ölüm gibi bir neticenin doğması halinde hekimin hareketinin sonucunun tahmin edebilecek durumda olup olmamasına bakılmaksızın neticeden taksiri nedeniyle sorumlu olacağını belirtmektedir.

Hakeri, subjektif ölçütü savunmaktadır. Neticenin subjektif olarak öngörülebilir olması gerektiğini, bunun için de hekimin kendi kişisel tecrübesine, yeteneklerine, bireysel bilgisine, eğitimine ve sosyal durumuna göre hastanın sağlığında bir zarar meydana gelmesini görebilecek durumda olması gerektiğini ifade etmektedir.

Doktrinde ki çoğunluk görüş, subjektif ölçütün kullanılması gerektiğini, failin somut olaydaki sosyal, psikolojik ve fizyolojik durumuna bakılmasını gerektiğini ileri sürmektedir. Yargıtay da subjektif ölçünün kullanılacağını kararlarında belirtmiştir. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 11.5.2004 tarihli kararında ; "...Neticenin öngörülebilmesi ise, failin hareketlerinin sonuçlarını tahmin edebilme yeteneğini ifade eder. Failce neticenin öngörülebilir olup olmadığının belirlemesi bakımından failin yaş, görgü, meslek vs. gibi niteliklerin nazara alınması zorunludur..." şeklinde belirtmiştir.

---

¹⁶ Centel , Zafer, Çakmut, a.g.e., s.410.411; Artuk, Gökçen, Yenidünya, a.g.e. s. 602

¹⁷ SOYASLAN Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara:2005 s. 425.

¹⁸ DEMİRBAŞ Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara:2005 s. 341,342.

Biz de neticenin öngörülebilmesini hekimin kişisel ve mesleki nitelikleri ışığında ele alan subjektif görüşü savunmaktayız. Burada hekimin niteliklerine, deneyimine, bilgisine ve fiziki durumuna göre hareket edilecektir. Bu şekilde adalet sağlanacaktır. Bu gerekçeyle, köy hekimi tarafından neticenin öngörülebilir olup olmaması ile öğretim üyesi olan bir hekimin ya da tam teşekküllü bir hastahane hekimi tarafından neticenin öngörülebilir niteliği arasında fark bulunacaktır.

G. DİKKAT VE ÖZEN YÜKÜMÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ

Hukuk kuralları, genel yaşam tecrübeleri ve mesleki deneyim gereği olarak kişinin, belli kurallara uygun hareket etme, özen gösterme ve dikkat etme görevi vardır. Bu görevi yerine getirmeyerek zararlı bir netice doğmasına neden olan kişi sorumlu olur. Ancak bu sorumluluğun doğabilmesi için dikkat ve özen yükümlülüğüne, davranış kurallarına uymanın olanaklı olması gerekir¹⁹.

Dikkat yükümlülüğüne aykırılık, dikkatsizlik; bilinçli bir kişinin ilgilendiği konuyla bağının kopması, psikolojik muhakeme zaafı olarak tanımlanabilir. Örneğin, hekimin çocuğu sünnet ederken sünnet derisi ile beraber erkeklik organını da kesmesi dikkatsizlik nedeniyle taksirle yaralamadan sorumlu olacaktır. Hekimin dikkatsizliği, tıp biliminin ilke ve kuralları ile uyuşmayan hareketlerle düşünce ve dikkat sınırlarının aşılması durumunda söz konusu olmaktadır. Örneğin hekimin, sıcak yerde korunması gereken hastayı, serin bir yerde bırakması ve hastaya ağır dozda ilaçlar yazması dikkatsizlik teşkil etmektedir.

Özen yükümlülüğüne aykırılık, tedbirsizlik; orta tecrübe kurallarına aykırı ihmali tutum sergilemek şeklinde tanımlanabilir²⁰. Tıbbi müdahalelerde birçok özen yükümlülüğüne aykırılık ve ihmal örneklerine rastlanmaktadır. Hastalığın teşhisi ve tedavisi için zorunlu hareketin yapılmaması, verilen ilacın doğurabileceği komplikasyonların dikkate alınmaması, ilacın nasıl kullanılacağıının ve etkilerinin bildirilmemesi, hastanın yeterince gözetim altında bulundurulmaması²¹, hastaya verilen ilaçların birini etkileyerek daha yüksek ve olumsuz etki yapacağını dikkate almaması; teşhis için gerekli tetkik ve araştırmalar yapılmadan tedaviye başlanması;

¹⁹ Centel , Zafer, Çakmut, a.g.e. s. 408,409.

²⁰ Demirbaş, a.g.e., s. 341,342.

²¹ Dönmezer, " Hastanın hakları ve Doktorun Sorumlulukları ", Sempozyum Notları; Saint-Hilare, s. 524-525,541.

hastayı aydınlatmamış ve rızasını almamış olması²² tedbirsizliğe örnek teşkil eder.

Örneğin, hekimin hastaya iğne yaparken özensiz davranarak iğne yaptığı yeri iyi ayarlamaması sonucu siyatik sinire iğne yapması tedbirsizliğe örnek teşkil eder. Tecrübesiz bir doktor, gerekli teknik bilgiye sahip olmaksızın bir ameliyata kalkıştığında tüm dikkat ve özeni göstermiş olsa dahi zararlı sonuçtan sorumlu tutulacaktır. Ancak hekim tecrübeli olmakla birlikte gerekli tüm dikkat ve özeni de göstermesine rağmen meydana gelen neticeden sorumlu olmayacaktır.

Özen yükümlülüğüne aykırı olarak Yargıtay 4. CD. E.2002/28399, K.2003/11352, “ Diş hekimi sanığın gerekli özeni göstermeden mağdurun sağlam dişini çekmesi eylemi Yüksek Sağlık Şurası Raporu’nda belirtildiği gibi, hastasına gerekli özeni göstermeyerek onun cismen eza görece derecede yaralanmasına neden olma suçunu oluşturur. TCK 459. maddeye göre kusur belirlenip sonucuna göre karar verilmesi gerekir.”.Nitekim Yargıtay’ın bu kararı yerindedir. Çünkü hekimin mesleğin gerektirdiği gerekli özen kurallarına uygun davranmayarak mağdurun sağlam dişini çekmesi ve bu şekilde hastanın vücuduna acı vermesi sebebiyle TCK 459. maddesine göre (5237 sayılı TCK 89) sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Özen yükümlülüğü konusunda uzman bir hekimden beklenen özen ile pratisyen hekimden beklenen özen aynı mı olacaktır? Doktrindeki hakim görüşe göre uzman bir hekimden beklenen özenin, pratisyen hekimden beklenen özenden daha fazla olacağını, hekimin uzmanlığı arttıkça beklenen özenin de artacağıdır²³. Hakeri, pratisyen hekimden beklenen özen ile uzman hekimden beklenen özenin aynı olması gerektiğini, uzman hekimin pratisyen hekimden daha fazla bilgi ve tecrübe sahibi olduğunu ancak bunun pratisyen hekimden daha fazla özen göstermesi gerektiği anlamına gelmediğini, dolayısıyla uzman hekimden beklenenin daha fazla bilgi sahibi olması gerektiğini ifade ederek bunun, daha fazla özen gösterme yükümlülüğüne yol açmadığını belirtmiştir.

Kanaatimizce, uzman hekimin daha fazla mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olduğu, bilgi ve tecrübenin gerektirdiği özeni daha fazla göstermesi

---

²² OZKAN, Hasan / AKYILDIZ (ONER), Sunay: Acıklamalı -Dctihathı Hasta - Hekim Hakları ve Davaları, Ankara 2008, s.342.

²³ HAKERİ Hakan, Tıp Hukuku Temel Bilgiler, 2. Baskı, Ankara:2009, s.403.

gerektirdiği, bu sebeple özen konusunda pratisyen hekimle aynı derecede sorumluluğa tabi tutulması adil olmayacaktır.

Acil durumlarda özen yükümlülüğü ölçüsü nasıl olacak? Doktrinde, özen yükümlülüğü konusunda önemli bir unsur olarak ta somut olayın koşullarının olduğu ve bu bakımdan tıbbi aciliyet durumlarında zaman faktörünün önemli etken olduğu, acil durumlarda hekimin zaman baskısı altında olduğu ve bu gibi durumlarda hekimin daha geniş zamana sahip olduğu durumlara nazaran daha başka kriterlerin göz önünde tutulması gerektiği ileri sürülmektedir²⁴. Gerçekten acil durumlarda zaman darlığı sebebiyle hekim gerekli özeni gösteremeyebilir. Bu yüzden doktrinde böyle bir ayırımın yapılması yerindedir.

Acaba hekimin özen yükümlülüğü ihlalinin tespiti nasıl olacak?

Hâkim, hekimin ceza davalarıyla ilgili özen yükümlülüğünün ihlalinin tespiti için Yüksek Sağlık Şurası'nın mütalaasını alır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta hekimin sadece tedaviyle ilgili işlemlerden dolayı şuranın mütalaası alınacağıdır. Yani doktorların tedavi görevlerini yerine getirirken, bu görevin yerine getirilmesinden doğan suçlarının kovuşturulmasında Yüksek Sağlık Şurası'ndan görüş sorulması gerekmektedir.

576

Yargıtay 2 CD, 24.04.1996 T., 1996/4493 E., 4682 K. sayılı kararına göre "...Ameliyathane sorumlusu doktor sanığın görevlendirmesi üzerine, göz ihtisası yapmakta olan diğer doktor sanığın; mağdurenin dosyasını incelemeden, sağlam gözünü ameliyat ederek aldığı, diğer gözün de zorunlu olarak alınması sonucu, mağdurenin iki gözünün kör olduğu olayda, 1219 sayılı Yasanın 75. maddesi saklı kalmak üzere sanıkların yetki dereceleri ve olaydaki kusur durumları ve oranı hakkında öncelikle Yüksek Sağlık Şurasından rapor alınarak, sonucuna göre hüküm kurulması gerekir...".

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 75. Maddesine göre, tababet ve şuabatı san'atlarının icrasından kaynaklanan suçlarda mahkemelerin uygun görecekları bilirkişilerin mütalaasına müracaat konusundaki serbestiyetleri saklı kalmak şartıyla Yüksek Sağlık Şurası'nın mütalaası alınır. Burada hukuk ve idari yargılamada Yüksek Sağlık Şurası'ndan mütalaa alınma zorunluluğu yoktur. Yargıtay da Yüksek Sağlık Şurası'nın mütalaası hukuk mahkemesini bağlamayacağını söylemektedir. Nitekim Yüksek Sağlık Şurası'nın rapo-

---

²⁴ Hakeri, a.g.e., s. 405.

ru diğer bilirkişi raporları gibi ceza mahkemesini de bağlayacak nitelikte değildir. Zaten kanunda da “mahkemelerin serbestiyetleri saklı kalmak şartıyla” denilmektedir²⁵.

Yargıtay kararlarında, Yüksek Sağlık Şurası kararlarında tereddüt edilen hallerde Adli Tıp Kurumu’ndan bilirkişi raporu alınması gerektiği belirtilmektedir. Bazı Yargıtay kararlarında da Adli Tıp Kurumu’nun raporu inandırıcı bulunmamaktadır. Adli Tıp raporu ile Yüksek Sağlık Şurası’nın mütalaası arasında çelişki olursa Adli Tıp Genel Kurulu’ndan görüş alınması gerektiği içtihat edilmektedir²⁶.

II. TAKSİRLE YARALAMA SUÇU

Taksirle yaralama suçu, TCK’nın 89.maddesinin ilk fıkrasında “Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığını ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi...” şeklinde ifade edilmiştir. Kanunda ifade edilen vücuda acı verme eylemi, beden bütünlüğünü önemsiz olmayan biçimde bozan her türlü hareket olarak anlaşılmalıdır.

Sağlığın bozulmasına neden olma, süresi ne olursa olsun patolojik durum ortaya çıkarmak veya böyle bir patolojik durum önceden varsa bunu arttırmaktır. Dolayısıyla bir kimsenin kötü olan sağlık durumunun daha kötüye gitmesine sebep olunması da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Sağlığın sürekli olarak bozulması gerek olmayıp, sağlığı geçici olarak bozan eylemler de taksirle yaralama suçu niteliği taşır. Bazı fiiller “acı vermez”, ancak sağlığı ihlal eder. Böyle durumlarda tıbbi anlamda bir hastalık ortaya çıkması aranmaz. Örneğin HIV taşıyıcısının bir başkasına bunu bulaştırması “sağlık bozma” sayılır. Burada suçun oluşması için HIV’in bulaşması yeterli olup, ayrıca bunun AIDS hatalığına yol açmış olması önem taşımaz²⁷.

Algılama yeteneğinin bozulmasına neden olma; korku, uyku bozukluğu gibi kişinin psikolojik durumunda ortaya çıkan her türlü olumsuzluklardır. Başka bir ifadeyle algılama yeteneğinin bozulmasından, kişinin anlama, düşünme, muhakeme etme yeteneklerinde karışıklık, düzensizlik meydana gelmesi, kişinin ruhi durumunda normal olan durumdan sapmalar meydana gelmesi, anlaşılmalıdır. Gerek akli gerek ruhsal karışıklıklar

---

²⁵ Hakeri, a.g.e., s. 408.

²⁶ Hakeri, a.g.e., s. 412, 413.

²⁷ KAYMAZ Seydi, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 87/4. Maddesinde Düzenlenen Netice Sebepiyle Ağırlaşmış Yaralama Suçu”, T.B.B.D., 2005, S.58, s. 87.

kişinin algılama yeteneğini bozduğundan, bu kapsamda değerlendirilmelidir.

Mağdurda “acı” meydana gelmediği takdirde, algılama yeteneğindeki bozulmanın fiilen meydana gelmiş olması gerekir²⁸. Kişinin hipnotize edilmesi, bayıltılması algılama yeteneğinin bozulmasına birer örnektir²⁹. Hekimin taksirle yaralamadan sorumlu tutulabilmesi için başkasının vücuduna acı verme, sağlığını bozma ve algılama yeteneğini bozma eylemini taksirle işlemesi gerekir. Bu yüzden hekimin eyleminde taksirin şartlarının oluşması gerekir.

A. KORUNAN HUKUKSAL MENFAAT

Tıp ceza hukukunda en sık karşılaşılan suç tipi taksirle yaralama suçudur. Bu suç tipiyle korunan hukuksal yarar insan vücudunun bütünlüğü, manevi bütünlüğü, dokunulmazlığı, rahatlığı, sağlığıdır³⁰. Dolayısıyla yaralama suçu ile korunan hukuki menfaat, ferdin vücut tamlığı, beden, akıl ve ruh sağlığı olmakla beraber, bu menfaat aslında sosyal bir nitelik taşımaktadır.

Modern devlette, insan hayatı, sosyal bir değer taşır. Bu değer dolayısıyladır ki insanın yaşamına, manevi bütünlüğüne ve vücut bütünlüğüne yönelik tüm ihlaller aynı zamanda kamu menfaatinin ihlali de sayılır.

B. YARALAMA KAVRAMI

5237 sayılı TCK’ nın 86. maddesinde, yaralama olarak tanımladığı suç, başkasının vücuduna acı veren, sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına sebep olan fiillerdir. Bu hareket ve şiddet sonucu mağdur üzerinde meydana gelen sonuçlar öğretide yaralama, başkasının vücut bütünlüğünü bozma şeklinde tanımlanmaktadır.

Kişinin vücut bütünlüğün yanı sıra manevi bütünlüğü de yaralama kapsamına girmektedir. Hastanın manevi bütünlüğünden kasıt, kişinin maddi beden bütünlüğünü doğrudan etkilemeyen, hastanın psikolojik yapısını olumsuz etkileyecek faaliyetlerdir. Bu tür tedavi faaliyetleri, hastaların psikolojik durumunu düzelmeye yönelik olup, diğer tıbbi müdahalelerden farklı olarak çoğu kez bedensel-maddi bir zarar ortaya çıkmaz. Burada hastanın psikolojik, ruhsal durumunun bozulması söz konusudur. Nitekim

²⁸ DÖNMEZER Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, İstanbul 1990, s.120.

²⁹ Dönmezer, a.g.e., s. 116; ERMAN Sahir, ÖZEK Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölüm , İstanbul: 1994, s. 136.

³⁰ Hakeri, a.g.e., s. 427.

bu durum da TCK 86'da "sağlığını bozma" veya "algılama yeteneğinin bozulması" kapsamına girmektedir. Bu takdirde, hekim yaralama suçundan dolayı sorumlu olacaktır³¹.

C. SUÇ KONUSU

Taksirle yaralama suçunda suçun konusu, yaşayan insandır³². Gen manipülasyonları, kürtajdan sonra cenin üzerinde yapılan deneyler, embriyo transferi veya tüpte döllenmiş yumurtaya zarar verilmesi yaralama suçuna girmeyecektir. Bu nedenle ancak yaşayan bir insan suçun konusu olabilir. Dolayısıyla ana rahmindeki cenin, yaralama suçunun konusunu oluşturmayacaktır³³.

Taksirle yaralama suçunda suçun mağduru, insan öldürme suçunda olduğu gibi ancak yaşayan bir insan olabilir. Nitekim Yargıtay da aynı görüştedir. Doktrinde de hakim görüş, yaşayan bir insana karşı bu suçun işlenmesi gerektiği, dolayısıyla ceninin bu suçun mağduru olamayacağı şeklindedir.

Ancak bu ana karnındaki cenine yönelik eylemlerin hiçbir şekilde suç teşkil etmeyeceği anlamına gelmeyecektir. Nitekim Türk Ceza Kanunu'nun 99 ve 100. maddelerinde cenine yönelik eylemler yaptırım altına alınmıştır. Bu eylemler cenine yönelik kasten yapılan eylemlerdir. Ceza Kanunu cenine yönelik taksirli eylemleri yaptırım altına almamıştır. Bu sebeptendir ki cenine yönelik taksirli eylemlerde hekimin sorumluluğu sözkonusu olmayacaktır³⁴.

Çocuğun, ana rahmindeyken gördüğü zarar sonucu sakat olarak dünyaya gelmesi durumunda, bu suçun oluşup oluşmayacağı tartışılan bir noktadır. Başka bir deyişle doğumdan önce cenine yönelik olarak işlenen fiillerin zararlı sonuçları doğumdan sonra ortaya çıkması veya bunun etkilerinin doğumdan sonra da devam etmesi durumunda, fail hakkında yaralama hükmü uygulanıp uygulanmaması konusu tartışılmaktadır.

Hakeri'ye göre bu durumda fail hakkında yaralama hükmü uygulanmayacaktır. Çünkü mağdura yapılan hareketten sonra mağdurun insan sıfatı kazandığı, ceza hukukunda esas alınanın, hareketin yapıldığı an olduğu; neticenin meydana geldiği an olmadığıdır. Dolayısıyla mağdur, hareketin

---

³¹ Hakeri, a.g.e., s. 429.

³² PARLAR ALI, HATİPOĞLU Muzaffer, 5237 Sayılı TCK' da Özel ve Genel Hükümler Açısından Sulh Ceza Davaları, adalet yayınevi, 2. Baskı, Ankara: 2010, s.47.

³³ Hakeri, a.g.e., s. 427.

³⁴ Hakeri, a.g.e., s. 427.

yapıldığı anda insan vasfını kazanmadığından yaralama suçu söz konusu olmayacaktır. Doktrinde ki hakim görüş te aynı doğrultudadır.

Biz de hakim görüşe katılıyoruz. Çünkü yaralama suçunun maddi konusu bir insan olup hareketin de bir insana yönelmesi gerekmektedir. Cenin hala insan niteliğini kazanmadığından yaralama suçu söz konusu olmayacaktır. Bu sebeple cenin üzerinde meydana gelen zarar halinde TCK 89/2 ve 3 uygulanmayacaktır.

D. TAKSİRLİ YARALAMA SUÇUNUN NİTELİKLİ HALLERİ

Taksirle yaralama suçunun hükme bağlandığı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 89. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında yer alan sonuçların gerçekleşmesi durumunda, taksirle yaralama suçunun nitelikli halinden söz edilir.

a. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 89. Maddesinin İkinci Fıkrasında Düzenlenen Ağırлатıcı Nedenler

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 89.maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen ağırлатıcı nedenler neticeye göredir. Bunlar;

(2) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

- a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,
- b) Vücudunda kemik kırılmasına,
- c) Konuşmasında sürekli zorluğa,
- d) Yüzünde sabit ize,
- e) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,
- f) Gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına, neden olmuşsa, birinci fıkra göre belirlenen ceza, yarısı oranında artırılır.

b. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 89. Maddesinin Üçüncü Fıkrasında Düzenlenen Ağırлатıcı Nedenler

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 89.maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen ağırлатıcı nedenler sonuca göredir. Bunlar;

(3) Taksirle yaralama fiili, mağdurun;

- a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

- b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,
  - c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,
  - d)Yüzünün sürekli değişikliğine,
  - e) Gebe bir kadının çocuğunun düşmesine,
- Neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(4) Fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(5) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/5 md.) Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak, birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz.

E. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 89. maddesinin 5. fıkrasında "Taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır. Ancak, birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet aranmaz." denilerek suçun kovuşturulmasının şikâyet koşuluna bağlı olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Bilinçli taksirin söz konusu olduğu düşüncesine varılacak olursa, kamu davasına şikâyet aranmaksızın devam edilecek, aksi halde, taksirle işlenmiş eyleme ilişkin şikâyet bulunmadığından, kamu davasının 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, düşmesine karar verilecektir³⁵. Ancak suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde CMK m. 253'e göre uzlaşma mümkündür.

Yargıtay 2. CD. E. 2004/3320, K.2005/12214, "5237 sayılı TCK'nın 89. maddesinde düzenlenen ve sanığın eylemine uyan taksirle yaralama eyleminin aynı maddenin 5. fıkrası gereğince bilinçli taksir hali hariç olmak üzere soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyete bağlı olması ve mağdurun şikâyetçi olması karşısında uzlaştırma işlemi yapıp sonucuna göre karar verilmesi gerekir.

Şikâyet yalnızca dava açılabilmesi için değil, dava açıldıktan sonra da gerçekleşebilen ve gerçekleşmemesi her türlü muhakeme faaliyetine engel olan bir muhakeme şartıdır. Şikâyet süresi TCK 73/1 de 6 ay olarak belirtilmiştir. Şayet bu süre içinde suçla ilgili şikâyet olmazsa ya da şikâyetten vazgeçilirse soruşturma ve kovuşturma yapılamaz.

---

³⁵ MERAN Necati, Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar, Ankara: 2005, s. 83.

SONUÇ

Bütün kamu hizmetlerinin sunumunda olduğu gibi sağlık kamu hizmetinin sunumunda da idare, kendisine düşen dikkat ve özen yükümlülüğünü mutlak surette yerine getirmelidir. Hasta - hekim ilişkisinde, hekimin, sadakat, içten bağlılık borcu, özen borcu, tedavinin yürütülmesi borcu ve bilgi belgeleri kayda geçirme borcu ve hastayı aydınlatma borcu vardır. Aynı zamanda hastayı aydınlatma yükümlülüğü Anayasa'nın 17. maddesi ile güvence altına alınmıştır.

Hekimin cezai sorumluluğu genel itibariyle hekimin tıp mesleğini icra ederken bu mesleğini icrası dolayısıyla işlemiş olabileceği suçlardan doğan sorumluluğunu ifade eder. Hekim, belli bir risk taşıyan tıbbi müdahalesinde, riskin muhtemel sınırları içinde kalmışsa sorumlu tutulamaz. Bir hekimin, gösterdiği tüm özene rağmen yaptığı müdahalede başarısız olması mümkündür. Yani modern tıbbın gereklerine, hekimlik mesleğinin iktiza ettiği dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun olarak yapılırsa dahi neticede ortaya bir zarar çıkması muhtemeldir. Çünkü her türlü tıbbi müdahale ve özellikle de cerrahi olanlar az ya da çok risk taşırlar.

582

Nitekim Yargıtay 1967 tarihli bir kararında “yapılan ameliyat beklenen iyi sonucu vermemiş olsa dahi, tıp ilminin kabul edilen kurallarına uygun müdahale yapılmış ise hekime kusur izafe edilemeyeceğinden meydana gelen sonuçtan dolayı sorumluluğu yoluna gidilemez” demiştir.

Tıbbi müdahaleler hangi amaç için yapılırlarsa yapılsınlar nitelikleri itibariyle kişinin yaşam, sağlık ve vücut tamlığı gibi önemli kişilik haklarının ihlali söz konusu olabilir. Bu bağlamda hekim, hukuka uygun bir şekilde hareket etmeli ve modern tıp hukukun gerekliliklerine uygun davranıp, gerekli tüm dikkat ve özeni göstermelidir.

***

KAYNAKÇA

- ALACAKAPTAN** Uğur. Suçun Unsurları, Sevinç Matbaası, Ankara: 1970.
- ARTUK** Mehmet Emin, **GÖKÇEN** Ahmet, **YENİDÜNYA** Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, 2. baskı, Turan Kitap Evi, Ankara: 2006.
- CENTEL** Nur, **ZAFER** Hamide, **ÇAKMUT** Özlem. Türk Ceza Hukukuna Giriş. 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuata Göre Yenilenmiş 3. baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul: 2005.
- ÇETİN** Aşçıoğlu, Doktorların Hukuki ve Cezai Sorumluluğu, Ankara: 1982.
- DEMİR** Mehmet : "Hekimlik Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğun Koşulları", Ankara Barosu-AUHF Sağlık Hukuku Kurultayı 1-3 Kasım: 2007, Ankara: 2008.
- DEMİRBAŞ** Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara: 2005.
- DÖNMEZER** Sulhi, **ERMAN** Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku. Genel Kısım, Cilt:II. Beta Basım Yayın, 10. Baskı, İstanbul: 1994.
- DÖNMEZER** Sulhi, ‘‘ Hastanın hakları ve Doktorun Sorumlulukları ’’, Sempozyum Notları.
- DÖNMEZER** Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, İstanbul: 1990.
- ERMAN** Sahir, **ÖZEK** Çetin, Ceza Hukuku Özel Bölüm, İstanbul: 1994.
- HAKERİ** Hakan, Tıp Hukuku Temel Bilgiler, 2. Baskı, Ankara: 2009.
- HAFIZOĞULLARI**, Zeki,
<http://www.baskent.edu.tr/~zekih/ogrenci/cezagenel.htm>.
- İÇEL** Kayıhan, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk, İstanbul: 1967.
- İÇEL** Kayıhan, Suç Teorisi, Beta Basım Yayın, 3. baskı, İstanbul: 2009.
- KAYMAZ** Seydi, ‘‘5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 87/4. Maddesinde Düzenlenen Netice Sebebiyle Ağırlaşmış Yaralama Suçu’’, T.B.B.D. , 2005.
- MERAN** Necati, Yeni Türk Ceza Kanununda Kişilere Karşı Suçlar, Ankara: 2005.
- O ZKAN** Hasan / **AKYILDIZ** (ONER) Sunay: Açıklamalı -İçtihatlı Hasta - Hekim Hakları ve Davaları, Ankara: 2008.
- PARLAR** Ali, **HATİPOĞLU** Muzaffer, 5237 Sayılı TCK’ da Özel ve Genel Hükümler Açısından Sulh Ceza Davaları, adalet yayınevi, 2. Baskı, Ankara: 2010.
- SAVAŞ** Halide, Sağlık Çalışanların ve Sağlık Kurumlarının Tıbbi Müdahaleden Doğan Sorumlulukları, Seçkin Yayınları, Ankara: 2007.
- SOYASLAN** Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara: 2005.

TANDOĞAN Haluk: Turk Mesuliyet Hukuku, Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet, Ankara: 1961.

TOROSLU Nevzat, Ceza Hukuku, Ankara: 1994.

YALVAÇ Gürsel, Gerekçeli Ceza ve Yargılama Hukukuna İlişkin Temel Kanunlar, 6. Baskı, Adalet yayınevi, Ankara: 2010.